

Museu del Disseny
de Barcelona

CasaBloc

HABITATGE

Un símbol
de l'arquitectura racionalista
a Barcelona

La Casa Bloc (1932-1939) és un edifici d'habitatges per a obrers impulsat per l'administració catalana en època de la Segona República (1931-1939). Considerat avui un símbol de l'arquitectura racionalista a Barcelona, va representar una nova forma de pensar l'habitatge per als més necessitats, i també d'entendre en clau local els plantejaments que aleshores, a nivell internacional, estaven trencant amb la vella tradició i apostaven per noves solucions. Idees com la practicitat, l'economia d'espais i de materials, la socialització o l'atenció envers la comunitat varen prendre forma en una nova lògica constructiva que es materialitzà en aquesta casa, paradigma de l'habitatge obrer. El gener de 2010, l'Institut Català del Sòl (INCASÒL) i l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) van signar un conveni per a museïtzar l'Habitatge 1/11 de la Casa Bloc. La iniciativa tenia per objectiu retornar-li

l'estructura i l'aspecte original que havia perdut amb el temps i obrir-lo al públic per tal d'explicar la novetat que va suposar el seu plantejament ara fa vuitanta anys.

L'INCASÒL i l'ICUB a través del Museu del Disseny de Barcelona han treballat conjuntament en aquest projecte, el primer en la part arquitectònica i el segon en la part documental i museogràfica. El propòsit ha tingut dos vessants: per una banda, un de reparador, consistent a retirar de l'Habitatge 1/11 tot allò que els seus estadants hi havien afegit durant anys i que desvirtuava la idea original, i a restituir allò que realment hi havia quan l'edifici va ser construït. Per altra banda, un vessant explicatiu, que dóna a conèixer les seves característiques (des dels materials fins als usos) i el que va significar l'immoble en l'arquitectura i la societat de la seva època.

L'oficina de la direcció d'obres situada a l'Habitatge 1/2 en una imatge de 1935.

© Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic. Arxiu Mas

L'habitatge obrer, història d'una necessitat

A Barcelona, com passava en altres ciutats del món, a finals del segle XIX i principis del XX s'encetà un debat importantíssim per a la societat contemporània, ja que es posaren en qüestió les precàries condicions d'habitabilitat dels estatges obrers.

Aleshores aquest debat va prendre força en els organismes institucionals, sobretot per la responsabilitat social i moral que representava, en especial a les ciutats, on no sempre es treballava i es vivia en les millors condicions. Com bé apunten Josep Maria Rovira i Carolina B. García al llibre *Casa Bloc* (Mudito & Co., Barcelona 2011), aleshores a la ciutat hi vivien 50.000 persones amuntegades en barraques, fet que portà la premsa local a anomenar-la Barracòpolis.

La voluntat de donar-hi resposta aparegué en paral·lel als moviments demogràfics, que generaren una important migració del camp a la ciutat.

Per tal de satisfer aquesta demanda, la ciutat acabà construint habitatges obrers i plantejà on calia ubicar-los, si dins o fora de la ciutat, i de quina manera. Quedava clar que era necessari resoldre els problemes d'insalubritat i d'habitabilitat, però també d'accés, de comunicació i de socialització, així com definir les necessitats de la barriada social.

Aquest debat va anar evolucionant, però a Barcelona, durant els anys de la Segona República, la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona optaren per l'habitatge protegit, entès com un espai únic on es podien satisfer les necessitats bàsiques.

Les administracions reflexionaren sobre quin programa hauria de tenir, com s'havia de construir i on, i

també sobre altres aspectes, definint com havia de ser l'espai mínim per viure, quines necessitats bàsiques calia tenir en compte (en relació a la persona i a la comunitat), com havien de ser els edificis (materials, sistemes constructius, etc.) de manera que la despesa de la seva construcció i manteniment fossin raonables (i, per tant, possibles), i també qui se n'havia d'ocupar.

A Barcelona, el primer exemple d'edifici destinat a habitatge obrer plantejat en termes funcionals es materialitzà en la Casa Bloc, impulsat per la Generalitat de Catalunya i construït pels arquitectes Josep Lluís Sert (1902-1983), Josep Torres Clavé (1906-1939) i Joan Baptista Subirana (1904-1978), tots tres pertanyents al GATCPAC, el grup promotor de l'arquitectura d'avantguarda catalana.

El solar on es bastí la Casa Bloc a principis de 1933.

© Cortesia de Josep Lluís Pichot

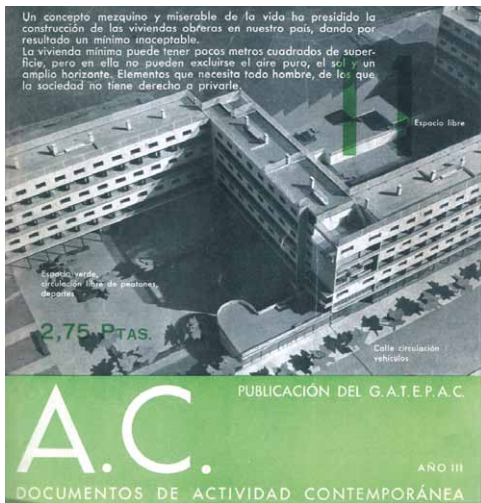
GATCPAC, introductor del moviment modern a Catalunya

L'any 1929, l'Exposició Internacional de Barcelona posà de manifest la dualitat en què es movia l'arquitectura del moment: per una banda, l'oficial, ancorada en el passat, d'una pretensiosa fastuositat i deu-tora d'un academicisme decimonònic; per l'altra, la nova saba que partia de la simplicitat, la lògica i el raonament. El Palau Nacional, obra d'Eugeni Cerdà i Enric Catà (avui seu del MNAC), il·lustrava perfectament aquella arquitectura caduca, un pastitx del passat que res tenia a veure amb les propostes innovadores dels anys vint i que quedaven perfectament il·lustrades amb el Pavelló d'Alemanya signat per Ludwig Mies van der Rohe.

Poc després, el 26 d'octubre de 1930, es fundava a

Saragossa el GATEPAC (Grupo de Arquitectos y Técnicos Españoles para el Progreso de la Arquitectura Contemporánea), que s'organitzà en tres seccions: la nord al País Basc, la centre a Madrid i l'est a Catalunya. Dels tres grups, el català va ser l'únic que va prendre nom propi, GATCPAC, sigles amb què es coneix el Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans per al Progrés de l'Arquitectura Contemporània. Creat també el 1930, els seus integrants formarien un col·lectiu capdavanter en el panorama arquitectònic, segurament el més actiu dels tres, amb la intenció de promoure l'arquitectura d'avantguarda, principalment racionalista, entroncant així amb els corrents europeus del moment.

El GATEPAC també pensà i produí la revista *A.C. Documentos de Actividad Contemporánea*, amb la qual difonia les seves idees, compromisos i afinitats. Els vint-i-cinc números publicats entre 1931 i 1937

foren editats a Barcelona i tenien com a responsable i redactor principal Josep Torres Clavé. La publicació tractà d'arquitectura però també de disseny d'interiors, de fotografia, de cinema, d'urbanisme, de disseny gràfic o dels congressos i les trobades internacionals d'arquitectura moderna (com el CIAM o el CIRPAC). En les seves pàgines es manifestaven els objectius i programa del grup, explicats gràficament amb dibuixos, fotografies i maquetes, i es mostraven els treballs d'altres arquitectes afins al seu ideari, com Marcel Breuer, Ludwig Mies van der Rohe, Walter Gropius o Otto Haesler. La publicació és considerada, avui, un dels documents fonamentals per a l'estudi de la nostra avantguarda. A Catalunya, el GATCPAC promogué aquestes idees noves i fou receptor de tot allò que pogués servir al seu ideari. Els seus membres desenvoluparen

Coberta del número 11 de la revista A.C. de 1933 amb la maqueta de la Casa Bloc a la portada.
Centre de Documentació del Museu del Disseny de Barcelona.

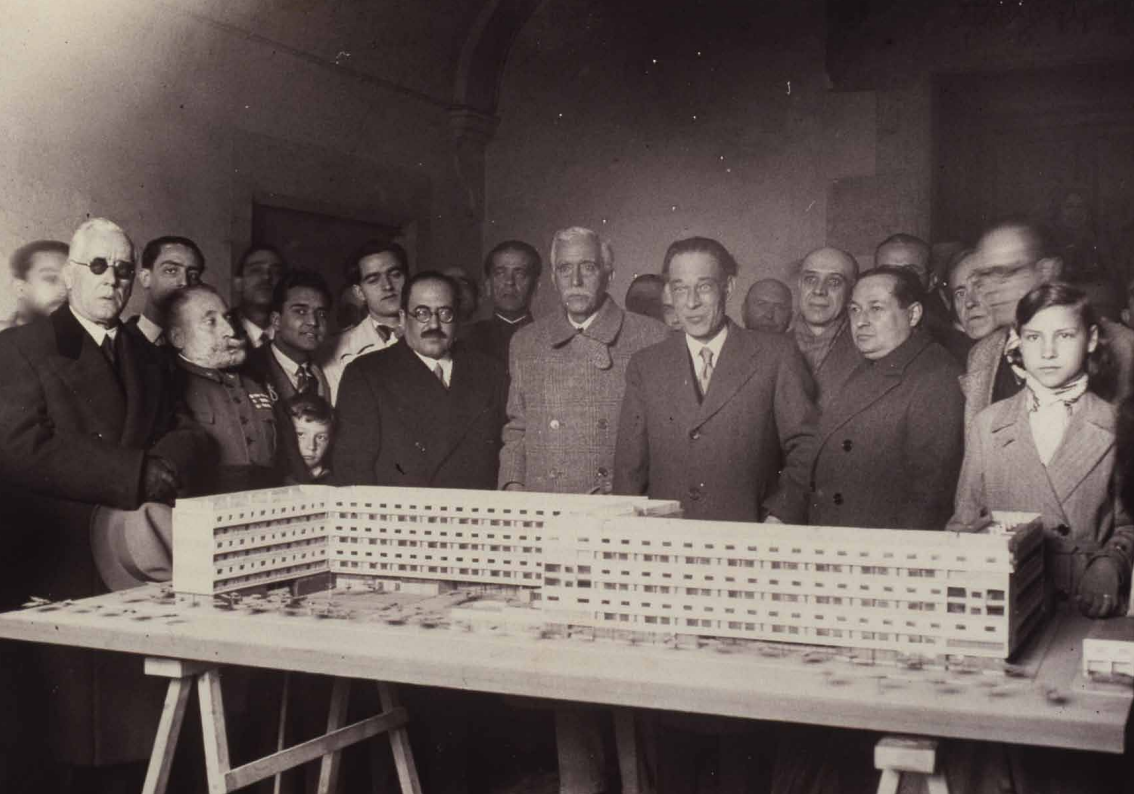
la proposta entre 1931 i 1938, coincidint amb els anys de la Segona República, de la mà d'arquitectes com Josep Lluís Sert, Josep Torres Clavé, Antoni Bonet i Castellana, Raimon Duran i Reynals, Germán Rodríguez Arias, Joan Baptista Subirana i Subirana i Sixt Illescas i Miroso, entre d'altres.

Els postulats del GATCPAC, pel que fa al problema de l'habitació obrera, tenien a veure amb l'emplaçament, la comunicació, la urbanització, l'ocupació de l'espai o la seriació de les unitats habitables, amb què volien donar resposta a diversos problemes, com per exemple la insalubritat, la falta de llum natural o la socialització. Un ideari que varen materialitzar en la Casa Bloc, exemple d'unitat veïnal moderna que seguia el moviment europeu, tot proposant refundar les ciutats des dels paràmetres de la funcionalitat.

El grup va ser força actiu i alguns dels seus membres signaren diversos projectes de forma conjunta. A més de la Casa Bloc (1932-1939) de Sert, Torres Clavé i Subirana, és el cas del Dispensari Central Antituberculos (1934-1936) dels mateixos autors. El GATCPAC també realitzà diverses propostes que no s'arribaren a materialitzar però que han restat com a grans paradigmes del grup, com l'Hospital de la Vall d'Hebron (1936), el projecte d'ordenació per a Barcelona (1932-1934) conegut com a Pla Macià (plantejat en col·laboració amb Le Corbusier), i el projecte de la Ciutat de Repòs i de Vacances (1933) a Gavà, així com treballs teòrics sobre diversos aspectes constructius i tipològics, com l'escola i l'hospital. Cal esmentar que Sert, membre destacat del grup, serà l'autor del pavelló espanyol a l'Exposició Universal de París de 1937, més conegut com a Pavelló de la República.

El president de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià, i l'alcalde de Barcelona, Jaume Aiguader, davant de la maqueta de la Casa Bloc el 12 de març de 1933, dia en què col·locaren la primera pedra de l'edifici.

© Arxiu Fotogràfic de Barcelona. Fotografia de Pérez de Rozas

El precedent: el Grup d'habitatges obrers

A Barcelona, a principis del segle xx, es construïen les conegudes *casas barates*, unes agrupacions d'habitatges situats en diferents punts de la ciutat, sovint als límits del municipi i prop de centres manufacturers o industrials.

Davant d'aquell model d'edificació, el GATCPAC va realitzar una proposta del tot original: el Grup d'habitatges obrers (1932-1933), un conjunt de deu casetes unifamiliars i adossades amb jardí, planta baixa i pis. Varen ser construïdes al passeig Torras i Bages (districte de Sant Andreu) per Sert, Torres Clavé i Subirana per iniciativa del Comissariat de la Casa Obrera, organisme dependent de la Generalitat de Catalunya. Les casetes, d'esperit modern i

en sintonia amb les propostes arquitectòniques racionalistes, serviren d'assaig per a la realització d'un programa d'habitatges obrers amb el recolzament d'organismes públics que, alhora, també hauria de servir per a fer una legislació d'ordre econòmic, així com per a establir les característiques tècniques mínimes per a aquest tipus d'habitatges.

Durant la seva construcció es portà un control exacte de les hores de treball dels paletes i de les quantitats de materials utilitzats, dades que serviren per precisar el cost exacte de la mà d'obra i del material. A més, per economitza es va intentar resoldre el problema de la despesa amb la mínima ocupació, fet que es va dirimir edificant en dues plantes. La superfície habitable era de 70 m² (35 per planta més jardinet).

Conseqüència d'aquest Grup d'habitatges obrers (avui desaparegut), l'Institut Contra l'Atur Forçós,

també dependent de la Generalitat de Catalunya, aprovà un nou projecte de grup d'habitatges per a obrers que realitzaren els mateixos arquitectes en un solar veí. Com que en aquest cas calia una economia que fos coherent amb les necessitats dels estadants, els arquitectes decidiren agrupar els habitatges en diferents blocs, de manera que utilitzaren l'anterior fórmula de les dues plantes i projectaren els nous en dúplex. Naixia, així, la Casa Bloc.

La filosofia d'aquest nou edifici, de 207 habitatges, es manifestà des de la revista A.C., en el número 11 de 1933 de la qual es pot llegir, a la portada i sobre una imatge de la maqueta de l'edifici, la seva justificació: "Un concepto mezquino y miserable de la vida ha presidido la construcción de las viviendas obreras en nuestro país, dando por resultado un mínimo inaceptable. La vivienda mínima puede tener

pocos metros cuadrados de superficie, pero en ella no pueden excluirse el aire puro, el sol y un amplio horizonte. Elementos que necesita todo hombre, de los que la sociedad no tiene derecho a privarle."

El Grup d'habitatges obrers poc després de ser enllestits.

© Cortesia de Josep Lluís Pichot

Transformar el concepte d'habitatge per adaptar-lo a una nova idea de ciutat

El GATCPAC va ser, en paraules d'Oriol Bohigas ("Homenaje al GATCPAC", Cuadernos de Arquitectura, 1960), "l'obra personal i abnegada" dels arquitectes Sert i Torres Clavé. De fet, a partir dels seus objectius i programa, a finals de 1932, varen idear la Casa Bloc, projecte al qual se sumà Cristòfor Alzamora com a col·laborador. Subirana era a Madrid i no s'afegiria al projecte fins més endavant.

La proposta era del tot original i res tenia a veure amb els edificis de caràcter social que fins aleshores s'havien construït a la ciutat. La grandària del solar, amb 170 metres en la part que dona al passeig Torras i Bages i 53 metres d'amplada mitjana, els va permetre projectar l'edifici en alçada i optaren per fer-ho en for-

ma de "S", amb un total de cinc blocs entrelligats que eren el resultat de la superposició del tipus d'habitatge ja experimentat en el Grup d'habitatges obrers.

L'accés als diferents blocs es plantejà a través de quatre grans caixes d'escala amb ascensors que portarien als tres nivells on hi hauria uns corredors. Al llarg d'aquests es distribuïrien les entrades als habitatges, que no passarien per davant de dormitoris ni menjadors, sinó pels safareigs i les cuines, que tindrien les finestres altes perquè no es pogués veure l'interior tot i ventilar perfectament.

Els corredors, en forma de galeries, serien situats a la part amb menys hores de sol i connectarien els diferents blocs que, vistos en planta, serien disposats com un *redent* de Le Corbusier. Aquesta greca arquitectònica, visible en el projecte del Pla Macià (1932) en què participà l'arquitecte suís, hauria per-

mès continuar la “S” tantes vegades com calgués, repetint un model pràctic i funcional. Es tracta, en definitiva, d’una proposta per a una nova tipologia edificatòria que planteja un nou paisatge de la ciutat. És una alternativa que té en compte la relació entre el nou edifici i la morfologia urbana resultant, plantejant així un nou model per a la Barcelona del segle xx contraposada, però no contradictòria, a l’Eixample del xix.

La forma de “S” possibilitava ubicar dues grans places en els espais interns de la parcel·la, així com situar els menjadors i les terrasses dels habitatges a la part més assolellada de cada bloc (orientats a l’est o al sud) i facilitar la ventilació en donar al davant i al darrere. Els aspectes sobre la renovació de l’aire recorden el concepte que aleshores propugnava l’arquitecte belga Victor Bourgeois (1897-1962).

El projecte s’emmirallà en l’arquitectura moderna

centreeuropea i s’inspirava en habitatges ja construïts a les principals capitals, com Berlín, com ho testimonien les fotografies i els plànols que s’han conservat a l’Arxiu Administratiu de Barcelona acompanyant la documentació. De fet, la Casa Bloc serà una prova o, com indica Antonio Pizza en el catàleg de l’exposició “G.A.T.C.P.A.C. Una nova arquitectura per a una nova ciutat” (MHCB - COAC, Barcelona 2006), l’edifici serà concebut “com a *experiment* d’habitació, novetat avantguardista en el marc de la producció constructiva espanyola de la qual hom té plena consciència, i que es prefigura com un assaig aplicat dels principis debatuts i acordats en el si dels CIAM”.

Els arquitectes també volien dotar l’edifici de tots els serveis que un projecte social com aquell requeria, de manera que projectaren situar a la planta baixa, a peu de carrer, espais per a una cooperativa de con-

sum, una biblioteca popular, banys públics, tallers i magatzems, botigues, un cafè, dues piscines (una infantil) i una guarderia. Entre aquestes necessitats

no es projectà cap col·legi, ja que al davant es trobava l'escola municipal Ignasi Iglésias, amb capacitat per a tres-cents alumnes i amb un gran pati que es

El president de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià, i l'alcalde de Barcelona, Jaume Aiguader, posen la primera pedra de la Casa Bloc el 12 de març de 1933.

© Arxiu Fotogràfic de Barcelona. Fotografia de Pérez de Rozas

podria ampliar quan la població escolar ho requerís. El desembre de 1932, Sert, Torres Clavé i Alzamora estudiaren una solució per a la Casa Bloc. Tres mesos després, el 12 de març de 1933, el president de la Generalitat, Francesc Macià, i l'alcalde de Barcelona, Jaume Aiguader, van posar la primera pedra de l'edifici. La seva construcció va començar tot seguit i en poc temps es va poder veure l'estructura, un esquelet d'acer que es va compartir amb maons per als diferents pisos.

La seva estructura en *pilotis* separava l'edifici del terra i les parets perdien la funció de càrrega. Això permetia la màxima llibertat en les plantes baixes, on es preveien instal·lar els serveis col·lectius, i en alguns punts es deixà via lliure per tal que fos un espai de transició. La Casa Bloc complia així els preceptes del moviment modern.

L'entorn de la Casa Bloc durant la seva construcció.

© Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya - Arxiu Històric Fotogràfic

Després de la Guerra Civil

L'Habitatge 1/11, com els altres de la Casa Bloc, va veure's afectat per l'esclat de la Guerra Civil. Per bé que les obres varen continuar tot i el conflicte, poc temps després es varen aturar i quedaren paralitzades quan faltava ben poc per enllestir-les. La Generalitat de Catalunya, per tant, no va poder lliurar els habitatges als obrers.

Acabat el període bèl·lic, l'edifici va quedar abandonat fins que la Diputació de Barcelona n'assumí la titularitat, després que la Generalitat de Catalunya fos abolida per la dictadura franquista. Aleshores s'enllestí l'obra, que va ser ocupada per militars, vídues i orfes de militars a partir de 1940. Temps abans els tres companys arquitectes havien pres camins diferents: Torres Clavé havia mort al front defensant el

bàndol republicà, Sert havia emigrat als Estats Units i Subirana es quedà a Barcelona.

La dictadura capgirà la situació completament. Els habitatges mínims estàndard, pensats per als obrers, foren adjudicats a militars que adequaren els interiors al seu gust, cobrint amb pintures, paper pintat o rajoles qualsevol testimoni dels arquitectes del GATCPAC, els arquitectes de la República.

A més, el bloc que dona al passeig Torras i Bages amb el carrer de la Residència es reformà (s'unificaren els habitatges i es tancaren els corredors, desfent així el projecte original), per tal d'instal·lar-hi una residència de vídues i orfes de militars de la Quarta Regió Militar que s'inaugurà el 17 de desembre de 1942. Aquest bloc va ser administrat per les Religioses Dominiques de l'Anunciata.

Aquesta imatge de 1934 mostra la construcció per blocs i l'estructura metàl·lica que s'utilitzà.

© Arxiu Fotogràfic de Barcelona. Fotografia de Margaret Michaelis

El 10 de juny de 1943 s'inaugurà a la planta baixa del bloc 1 (al carrer de l'Almirall Pròixida) l'Escola Codolà i Gualdó, que també ocupà part de la plaça. El 1948, amb l'objectiu d'allotjar famílies de policies nacionals, es construí un nou bloc d'habitatges a l'altra plaça, que a partir d'aleshores quedà tancada. Aquest edifici va rebre el nom popular de *Bloc fantasma* i, perquè tingués escala de veïns, es perforà l'original de la Casa Bloc amb la qual connectà. L'interior de la plaça es privatitzà i la Policia Armada hi construí dues cavallerisses, entre altres obres.

Durant força anys a la Casa Bloc no s'hi va fer cap millora i no va ser fins al restabliment de la democràcia que s'endegà la seva recuperació.

El 1986, els arquitectes Jaume Sanmartí i Raimon Torres varen rehabilitar el bloc 1 i l'interior de dues

escales per encàrrec de la Diputació de Barcelona, que aquell any també enderrocà les cavallerisses. L'edifici fou retornat a la Generalitat de Catalunya l'any 2000; abans, el 1992, l'havia declarat Bé d'Interès Cultural en la Categoria de Monument. El 1997, l'INCASÒL, la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona signaren un conveni per a la seva conservació. Amb motiu d'aquest conveni, l'INCASÒL en-

Seqüència de les tres construccions: el Grup d'habitatges obrers en primer terme, la Casa Bloc al centre i el *Bloc fantasma* al fons, en una imatge dels anys 60.

© Arxiu del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local. Diputació de Barcelona

carregà als arquitectes Víctor i Marc Seguí el projecte de rehabilitació. Aleshores s'efectuaren reparacions d'urgència a les façanes atès el seu mal estat. En el bloc 5, ocupat per la Residència de vídues i orfes de militars, s'actuà a l'exterior per adequar-lo al conjunt i es varen fer millores interiors. Els blocs 2, 3 i 4 restants van ser rehabilitats per la Generalitat de Catalunya. En general, s'intervení en les façanes, cobertes, instal·lacions comunitàries, ascensors, escales i estructura. A les plantes baixes s'hi instal·laren, entre d'altres serveis, el Centre de Dia Casa Bloc per a la gent gran i la Ludoteca Barcelona - Casa Bloc. El procés finalitzà l'estiu de 2008 amb l'enderroc del *Bloc fantasma* i la recuperació de les dues places. Actualment els habitatges estan en règim d'arrendament i alguns formen part del programa d'atenció a persones en risc d'exclusió de l'Ajuntament.

=====

Enderroc del *Bloc fantasma* l'any 2008.

© Cortesia de SEGUIARQUITECTURA SLP

L'Habitatge 1/11

Situat al bloc 2, planta 1 porta 11, l'Habitatge 1/11 és formalment igual que la resta d'habitatges de la Casa Bloc, malgrat que en aquest cas té només dues habitacions i els altres en tenen tres o quatre. Una variable que es contemplà per ajustar-se a les necessitats de les famílies. Tots són dúplexs i tenen una superfície útil que varia

en funció de les habitacions. L'Habitatge 1/11 mesura 60 m².

La distribució interna és molt senzilla i diferencia clarament la part pública de la més íntima i privada. Així, a la planta inferior hi ha l'entrada, un passadís que mena al safareig amb dutxa, a la cuina, al lavabo amb vàter, al menjador i a una terrassa, i a la planta superior hi ha dos dormitoris. Els arquitectes, contraris al luxe aparent, evitaren situar-hi cap element innecessari i que pogués donar un aspecte pretensions. D'igual forma, s'obviaren els espais perduts en considerar-los innecessaris.

El projecte no preveia cap celobert, de manera que totes les estances donen a l'exterior, amb llum i ventilació natural. A més, té obertures als dos costats del bloc, cosa que permet una fàcil ventilació transversal, l'única efectiva.

El menjador amb una porta afegida que tancava el passadís d'entrada abans de la restauració. L'escala tenia les contrapetges dels graons cobertes de rajoles i el passamà revestit de fusta. A la pàgina següent, el seu estat actual.

© Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Raimon Solà - Fotografia de Lourdes Jansana

Entrada

Al costat esquerre i encastades a la paret hi ha les dues caixes per als comptadors d'aigua i electricitat, ambdues amb la seva portella de fusta.

La porta d'entrada és de fusta, té un espiell circular d'alumini fos amb una lent d'un gran diàmetre i un pany amb maneta que alhora serveix de tirador.

Passadís

El passadís mena directament al menjador. Al costat dret hi ha el safareig amb el plat de dutxa i, més endavant, el lavabo. Al costat esquerre hi ha la cuina.

El sostre està cobert amb un cel ras de guix amb encanyissat que continua cap al menjador.

Sobre la porta d'entrada hi ha un petit altell amb portella de fusta que amaga els tubs de conducció de l'aigua i l'electricitat.

El fil de corrent elèctric queda protegit per tub Bergmann que s'amaga sota el cel ras del sostre. Aquest sistema es repeteix a tota la casa.

El terra està cobert amb rajoles de paviment hidràu-

lic (20 x 20 cm) de color grisós i llis, recobriment que és el mateix per a tot l'interior. Les parets i el sostre, com a la resta de l'habitatge, són pintats amb pintura a la colamina de color blau cel molt clar.

Safareig i dutxa

El safareig i el plat de dutxa comparteixen un espai de mides reduïdes. Ambdues peces se situen en aquesta zona humida i d'ús puntual, i queden separades del lavabo per una paret que no arriba al sostre, afavorint la ventilació i permetent que la claror entri des de la finestra que dona al replà.

El safareig és una peça de ciment situat sobre una estructura d'obra i té unes dimensions considerables, de 66 x 75 cm, suficient per fer-hi la bugada. Al seu costat hi ha el plat de dutxa, d'acer esmaltat al foc de color blanc, de 80 x 70 cm, que està situat directament sobre el paviment hidràulic. Unes petites potes l'aixequen 22 cm del terra per tal que desguassi millor. La paret, a fi d'evitar humitats, té tres capes de pintura a l'esmalt.

El braç de dutxa és de llautó niquelat, igual que les aixetes. El sostre és vist i deixa al descobert les voltes a la catalana.

Lavabo

Disposa dels elements mínims per a la higiene diària dels estadants: un rentamans de porcellana, una peça de marbre per evitar esquitxar la paret i un mirall bisellat per arreglar-se. Al costat hi ha el vàter de porcellana vitrificada d'un sol cos, que té la cisterna vista i penjada a una certa alçada per aconseguir una bona descàrrega.

Cuina

De planta allargada, té un taulell fet d'obra i acabat amb rajola vidriada de la Bisbal (18 x 18 cm), on es reparteixen els principals elements per cuinar: la pica, un fogó de ferro fos (amb portella i fet d'obra) que funcionava amb carbó i un espai per a situar-hi una cuina econòmica.

La paret on recolza el taulell està recoberta amb

rajola blanca de València (20 x 20 cm) fins a mitja alçada.

En el costat que dona a la finestra, i sota d'aquesta, hi ha un rebost d'obra que està acabat amb rajola de la Bisbal a la part superior i a la base del prestatge d'obra. Queda tancat amb portelles que tenen uns petits respiradors de metall.

Sobre la pica hi ha un escoreplats de fusta. El sostre també és vist i, com en els casos anteriors, deixa al descobert les voltes a la catalana. En un extrem hi ha la sortida de fums per al tub de la cuina econòmica.

Menjador

Situat a la part central de l'habitatge, a l'eix del passadís i amb vistes al passeig Torras i Bages, és l'espai de comunicació amb les habitacions de la planta superior, així com la sortida a la terrassa a través d'una porta plegable a tres batents que obre cap enfora i li dona continuïtat.

Les parets, els envans i el sostre estan pintats amb pintura a la colamina.

Terrassa

Està orientada cap a l'est per aprofitar la llum solar i queda tancada per una barana amb una malla de filferro. Tres persianes enrollatbles preserven la intimitat i regulen l'entrada directa dels raigs de sol.

El paviment està fet amb rajoles de gres vermelles quadrades disposades en trencajuntes.

Entre els habitatges i a manera de separació per preservar la intimitat, hi ha un plafó vertical de fibrociment.

Escala i distribuïdor

Una escala semicircular amb graons i barana de ferro mena al distribuïdor de la planta superior, un espai petit de planta quadrada.

L'escala té interès per la seva senzillesa i austeritat. Els graons són del tipus italià, d'una sola peça i prefabricats amb pedra artificial. La barana està formada a partir de tubs metàl·lics de diferent diàmetre que formen els barrots i el peu, que es converteix en passamà, mentre que la sola és l'única part de secció plana. La barana està pintada amb una capa de mini de ferro i dues capes de pintura a l'oli de color blau.

L'Habitatge 1/11 amb la terrassa incorporada al menjador i amb el sostre, parets i paviment modificats, abans de la intervenció. A la pàgina següent, el seu estat actual.

© Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Raimon Solà - Fotografia de Lourdes Jansana

Habitació doble

És l'habitació més assolellada pel fet que està situada al costat est. És de major grandària que l'habitació individual i dóna al passeig Torras i Bages.

Té una finestra de dos batents amb persiana, element de tancament que serveix tant per preservar la intimitat com per aconseguir la foscor de l'estança.

La caixa de fusta que recull la persiana queda visible a l'interior i també les cintes i el mecanisme que les subjecta.

Habitació individual

És de menor grandària que l'anterior i se suposa destinada al fill o fills de la família.

Des de la finestra es veu el replà del primer pis, el corredor, el carrer i la plaça interior. Malgrat que aquesta finestra és de menor grandària que l'anterior, ventila l'estança perfectament.

També en aquest cas, la caixa de fusta de la persiana, les cintes i el mecanisme que les subjecta, no estan empotrades i són visibles des de l'interior.

L'habitació doble tenia un parquet sobreposat al paviment hidràulic original, una motllura al sostre i les parets cobertes de paper pintat. A la pàgina següent, el seu estat actual.

© Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Raimon Solà - Fotografia de Lourdes Jansana

El projecte museològic, la recuperació de l'original

Els criteris emprats en l'elaboració del projecte de restitució de l'original han seguit els recollits a l'expedient de Declaració de Bé d'Interès Cultural a la Categoria de Monument d'acord amb el que disposa la Llei 16/1995. També, abans de proposar qualsevol actuació, s'han realitzat exploracions arquitectòniques bibliogràfiques i de recerca en arxiu per tal de conèixer els aspectes estructurals i constructius.

Cal assenyalar que en acabar la Guerra Civil, la Casa Bloc va patir diverses transformacions, algunes molt greus i parcialment irreversibles, i d'altres es van poder tractar en la intervenció efectuada a partir de 1997. Alguns espais no han estat mai com s'havien projectat, és el cas de les zones comunes de la

planta baixa en què, en quedar l'obra inacabada, a partir dels anys 40 es descartaren les propostes del GATCPAC excepte la instal·lació de diversos comerços sota el sector d'edifici amb façana al passeig de Torras i Bages.

A més, el sistema d'accessos verticals i corredors també va quedar substancialment alterat i físicament interromput, amb la qual cosa es va perdre la intenció del projecte inicial. Igualment, els ascensors projectats en els quatre grans nuclis d'escaleres no van funcionar fins en dates recents (excepte al bloc 5 destinat a la Residència de vídues i orfes de militars) atès que, en origen, després de ser instal·lats es varen desmuntar i retirar.

Pel que fa a l'Habitatge 1/11, les transformacions que ha sofert han estat també força comunes en altres habitatges de la Casa Bloc, i es concreten en el

tancament de la terrassa per tal d'ampliar el menjador, l'ampliació del bany per guanyar l'espai del safareig, la remodelació de la cuina, el canvi de paviment i la modificació dels revestiments interiors.

L'actuació realitzada el 2011 ha consistit a retornar l'Habitatge 1/11 al seu estat inicial segons va quedar el 1939 i en la conclusió dels treballs en la seva façana i corredor, que van quedar per executar en les obres anteriors (1997-2008).

Eliminació d'afegits

Les primeres actuacions a l'Habitatge 1/11 han tingut com a objectiu la retirada dels elements afegits o sobreposats. És el cas del paviment i el sòcol ceràmic de la planta baixa, i del paviment de parquet i el sòcol de fusta de la planta primera que cobrien el mosaic hidràulic original, que també s'ha pogut recuperar.

Igualment s'ha retirat l'enrajolat que cobria part dels paraments verticals i el seu arrebossat de morter a la cuina, al bany i a l'espai de sota escala, tota la fusteria no pròpia de l'habitatge, tots els aparells sanitaris i les

Proves d'eliminació d'afegits en una contrapetja de l'escala.

© Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Rossend Casanova

instal·lacions modernes, l'empaperat i enguixat dels paraments verticals (del menjador i les habitacions), la contrapetjada ceràmica dels graons de l'escala i el recobriment de fusta del passamà, la distribució de gasos i fluids, així com la instal·lació elèctrica. De la façana, en la part que dóna a la terrassa, s'ha arrencat el ràfec postís i els afegits d'obra i fusta.

Revestiments

Pel que fa als revestiments, a l'interior ha calgut arrebossar les parets de la cuina, el lavabo i el safareig, en tota la superfície, i s'han enrajolat les filades sobre el taulell de la cuina. També s'han enguixat a bona vista tots els paraments verticals interiors i s'han reconstruït les parts malmeses dels cels rasos a excepció de la cuina, del lavabo i del safareig amb dutxa, on les voltes a la catalana queden vistes.

La cuina recuperada amb la pica, el fogó d'obra i la cuina econòmica.

© Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Lourdes Jansana

S'han pintat els perfils metàl·lics d'aquestes voltes amb esmalt i la volta de guix amb pintura a la col·lana. La resta de paraments, tant interiors com exteriors, verticals i horitzontals, arrebossats, enguixats i falsos sostres s'han pintat amb dues capes d'imprimació i dues d'acabat amb pintura del mateix tipus que s'utilitzà en origen. La part d'arrambador de la dutxa s'ha pintat amb tres capes de pintura a l'esmalt, protegint així la paret de la humitat, tal com s'havia fet a l'obra original.

També s'han arrebossat els exteriors recuperats, així com els que restaven sense acabar a la part del corredor. En recuperar la terrassa, la paret mitgera de la mateixa s'ha aïllat tèrmicament atès que limita amb la sala d'estar de l'habitatge veí. La mateixa situació es dona amb el sostre de la terrassa en relació amb el dormitori del pis superior.

El lavabo amb la pica, el marbre i el mirall originals.

© Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Lourdes Jansana

Paviments

Atès que la planta baixa havia perdut el seu paviment original, s'ha arrencat l'afegit i s'ha col·locat el mosaic hidràulic recuperat d'un altre habitatge. Les peces s'han col·locat a truc de maceta sobre morter i un llit de sorra. També s'ha retirat un revestiment ceràmic afegit a les contrapetjes de pedra artificial dels graons de l'escala, que ha calgut restaurar.

Pel que fa al terra de la terrassa, abans de pavimentar-lo s'ha optat per impermeabilitzar-lo amb l'actual membrana LBM per tal d'evitar filtracions en el sostre del local de la planta baixa.

Tancaments

S'ha recuperat de diversos habitatges part de la fusteria i la ferramentà originals, desaparegudes a l'Habitatge 1/11. És el cas de diverses portes (safareig i el plat de dutxa d'època.

El safareig i el plat de dutxa d'època.

© Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Lourdes Jansana

reig, lavabo i cuina), de portelles (comptadors d'aigua i electricitat i rebost) i de la porta plegable de la terrassa (bastiment i tarja inclosos). Tota aquesta fusteria s'ha restaurat, s'ha retirat la pintura afegida i s'ha tornat a pintar.

La ferramenta d'època (manetes, frontisses, espiell, recollidor de persianes, etc.) també ha estat restaurada. Concretament, les manetes de les portes són d'al·luminí i de perfil tubular.

Cal assenyalar que els marcs de les portes no tenen cap motllura que faci d'embellidor i s'encaixaven als envans quan es feia l'obra, de manera que la mateixa estructura serveix d'acabat.

Finalment, ha calgut reconstruir en paredó la divisòria entre el lavabo i el safareig, atès que havia estat eliminada pels anteriors estadants en convertir tot l'espai en un bany.

També s'ha reconstruït el tancament de façana que limita la sala d'estar amb la terrassa, i que igualment havia estat eliminat anys enrere per donar al menjador una major amplitud.

Proteccions

S'ha reparat tant la barana de la terrassa com la de l'escala, que patien un estat de desgast important i tenien una pèrdua general de la pintura de protecció. Se n'ha fregat l'òxid, s'han netejat i s'han pintat amb dues capes de protecció i dues d'esmalt sintètic setinat del mateix color que l'utilitzat originalment. També s'ha actuat en les reixes de les finestres de la cuina i del safareig que donen al replà d'entrada.

Instal·lacions

S'ha actuat en dues parts, per una banda la fontaneria i els sanitaris i, per l'altra, l'electricitat. S'ha realitzat una instal·lació de fontaneria vista amb tub de plom fins els punts de consum a partir del comptador existent a l'armariet de l'entrada. S'han subministrat i col·locat les peces sanitàries i l'aixeteria iguals a les originals, en part conservades en habitatges en desús.

Pel que fa a l'electricitat, s'ha situat la instal·lació elèctrica bàsica interior des del comptador amb interruptor general fins els punts de consum sota tub Bergmann, vist sobre els paraments verticals i ocult en els cels rasos fins els punts de llum. S'han col·locat interruptors i capses d'electricitat iguals als originals, i la instal·lació s'ha fet segons els plànols d'època i les cales realitzades en el mateix habitatge.

Cal remarcar que un dels objectius ha estat recupe-

rar tots aquells elements d'origen que amb els anys van desaparèixer per diverses causes o que es van substituir per altres de nous.

També s'ha estudiat a fons la documentació d'època (majoritàriament plànols, textos i fotografies), s'han examinat altres habitatges de la Casa Bloc que conservaven elements o que havien estat poc alterats, s'han realitzat cales i estudis de materials, i s'ha comptat amb la memòria viva d'aquelles persones que van néixer a la pròpia casa o que hi van anar a viure de ben petites ara fa setanta anys.

Gràcies a tot aquest conjunt d'informació s'ha pogut actuar fidedignament, de manera que s'ha restaurat tot el que era original i s'ha retirat tot allò que havia estat afegit, i el que s'ha col·locat de nou és igual o el més pròxim possible a l'original, a fi i efecte de ser el màxim de fidels a l'obra del GATCPAC.

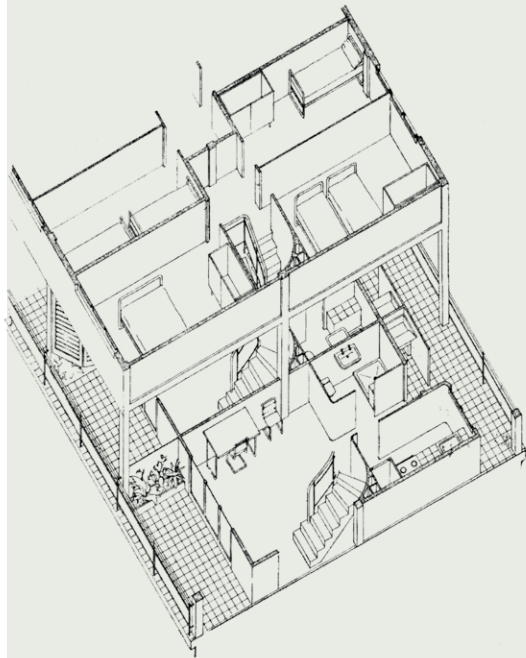
Equipament

S'ha reconstruït el taulell de la cuina, el fogó, la pica i l'armari rebost amb les peces originals recuperades d'un habitatge en desús i per a col·locar-los s'han seguit els plànols i la referència de l'equipament existent en dos habitatges de l'edifici. També s'hi ha situat una cuina econòmica dels anys 30, fabricada a Barcelona per José Mingrat.

Altres elements han estat adquirits segons els models identificats de l'època, com les aixetes, els tubs de coure, el fil elèctric, el tub Bergmann o els interruptors, tots originals dels anys 30. A l'hora de col·locar de nou els diversos elements s'ha tingut en compte els "elementos Standard en la construcción" que el GATCPAC va idear i promoure des del primer número de la revista A.C.

Perspectiva axonomètrica d'un habitatge tipus publicada al número 11 de la revista A.C. el 1933.

Centre de Documentació del Museu del Disseny Barcelona.

Els mobles de l'ideari GATCPAC, una proposta

Per a l'habitatge d'aquest edifici racionalista s'ha plantejat un mobiliari d'acord amb l'ideari que pregonava el GATCPAC, basat en la practicitat i la simplicitat harmoniosa. El grup valorava molt les estructures de tub (de clara procedència centreeuropea), que combinaven amb fusta per als mobles més diversos. De fet, a la seva botiga M.I.D.V.A. (Mobles i Decoració per a la Vivenda Actual) del passeig de Gràcia 99 s'exposaven, entre els diversos mostraris, mobles dissenyats per ells mateixos i d'altres, com els de l'arquitecte finlandès Alvar Aalto, els de l'empresa francesa Stylclair (comercialitzava models de l'arquitecte i dissenyador industrial hongarès Marcel Breuer) o els de la firma vienesa Thonet.

També, des de la revista A.C. promovien, i fins i tot s'anunciaven, empreses com la madrilenyia Rolaco que comercialitzava mobles fets amb tub d'acer. El grup també hi pregonava el "Mobiliario Standard tipos GATEPAC", un conjunt de peces dissenyades per ells mateixos i que consideraven adequades a les necessitats de la vida moderna.

Taules, bufets, cadires, prestatges, llits, tauletes de nit o armaris foren descrits, dibuixats i reproduïts en diversos números d'A.C. Aquests mobles esdevenen uns veritables referents del GATCPAC i els arquitectes els utilitzaren en els seus edificis. Així es pot veure en una casa del carrer Muntaner (Sert, 1930) o a l'estudi de l'arquitecte Germán Rodríguez Arias (1931), i fins i tot en espais més senzills, com a la *Casa desmuntable per a la platja* (1931) o en una casa de lloguer del carrer Rosselló (Sert, 1930).

Menjador compost per una taula amb tauler de linòleum i potes de tub metàl·lic, un bufet amb portes corredisses i peus de tub metàl·lic, i cadires Thonet plegables. Fotografia publicada a la revista A.C. com a "Mobiliario Standard tipos GATEPAC".
Centre de Documentació del Museu del Disseny de Barcelona.

Finalment, cal assenyalar que, el 1937, l'Institut Contra l'Atur Forçós encarregà a Bartomeu Llongueras i Galí (1906-1994) el disseny de diversos mobles per a la Casa Bloc.

La proposta de Llongueras es conserva a l'Arxiu Històric del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya (COAC) i la formen diversos esbossos (amb anotacions de Sert i possiblement plantejats per ell) i dibuixos que són un conjunt d'intencions basades, majoritàriament, en dissenys centreeuropeus de mobles metàl·lics de secció tubular.

La Guerra Civil, però, impedí materialitzar aquesta proposta perquè als nous estadants no se'ls oferí un mobiliari concret i cada família acabà utilitzant mobles segons el seu gust i possibilitats.

S'ha descartat materialitzar els dissenys de Sert i Llongueras, bàsicament perquè molts dels elements

indispensables sobre com realitzar-los i acabat no quedaven resolts (materials, colors, encaixos, funcionament, etc.), i perquè els plànols més desenvolupats, a tinta sobre paper vegetal, no donen detalls concrets sobre la seva construcció, fet que hauria comportat haver d'acabar inventant-los. A més, molts d'ells no tenen les mides acotades i, en diversos casos, els mobles només estan esbossats.

En aquesta museïtzació de l'espai s'ha optat per col·locar aquells mobles que interessaven els arquitectes del GATCPAC i que responien al seu ideari. Són mobles pràctics, estèticament honestos i realistes pel que fa a la seva utilitat, i que defugen qualsevol dogma o estil de temps passats.

S'hi han situat dos tipus de peces: les de diversos arquitectes i empreses estrangers pels quals sentien un gran interès o de qui ja havien incorporat peces

en altres obres; i les que s'han fet de nou seguint les indicacions del “Mobiliario Standard tipos GATEPAC” publicades a A.C.

Davant la premissa del GATCPAC que el mobiliari havia de ser simple, lleuger, transportable i que es pogués netejar amb facilitat, s'han emprat diverses peces que responen al seu ideari i al seu mobiliari estàndard tenint en compte els seus destinataris.

Menjador

Al cor de l'habitatge, a la part compartida per tots els seus membres i que servia per menjar i per estar-hi, s'han disposat les peces indispensables per a aquestes funcions.

El punt de llum, en origen al centre de l'estança, ha marcat la situació de la taula. Es tracta d'un model dissenyat per Marcel Breuer el 1933, de perfil rec-

Vista del menjador i l'escala que mena al primer pis
© Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Lourdes Jansana

El bufet reproduït

© Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Lourdes Jansana

tangular amb el tauler de linòleum i les potes rectes de tub d'acer. L'acompanyen un joc de quatre cadires plegables de la firma Thonet i que els mateixos arquitectes havien utilitzat en diversos projectes de menjador. Aquest model es podia trobar a la botiga M.I.D.V.A. i es va poder veure el 1933 a l'estand que el GATCPAC instal·là a la Fira de Barcelona.

El llum de sostre té el globus de vidre, element que els arquitectes del GATCPAC varen utilitzar de forma freqüent en diferents espais.

Completa aquest conjunt un bufet de fusta amb potes de tub de ferro. En aquesta ocasió s'ha optat per fer el moble d'acord amb els plànols publicats a A.C. Està concebut en dos bucs superposats, cada un d'ells amb portes corredisses i està construït amb bastigi de pi i plafó rexapat de 4 mm de l'anomenada fusta de Guinea. L'acoblament del darrere és encadellat amb muntant central. S'ha pintat seguint les indicacions d' A.C. amb pintura a l'esmail en colors negre i rosa pàlid, i blau clar per a les potes.

Taula de menjador

Aquesta taula és un disseny de l'arquitecte i dissenyador industrial hongarès Marcel Breuer (1902-1981), considerat un dels grans mestres del moviment modern. Estudià a l'escola Bauhaus de Weimar (Alemanya) quan Walter Gropius n'era el director.

La taula va ser produïda per l'empresa suïssa Embru (fundada el 1904 a Rütli, Zuric) i distribuïda per la firma zuriquesa Wohnbedarf AG. El seu disseny respon a la nova simplicitat en el mobiliari formulada a partir dels anys 20.

És una taula molt lleugera i funcional. Té el tauler recobert de linòleum (en color negre) sobre una

estructura formada per un contraxapat encadellat a un bastigi de pi. El cantell del bastigi es presenta amb una xapa d'auró en tot el perímetre exterior. Les quatre potes rectes de tub d'acer cromat estan collades a la part inferior del tauler amb perfils angulars de metall. Cal assenyalar que el linòleum permet una fàcil neteja i els dissenyadors del moviment modern el defensaven com a material higiènic que, a més, feia innecessari l'ús d'estovalles.

AUTOR: Marcel Breuer
 MODEL: 91
 ANY: 1933
 PRODUCCIÓ: Embru, Suïssa
 MIDES: 73,5 x 120 x 80 cm
 MATERIALS: Fusta, acer i linòleum

© Museu del Disseny de Barcelona.
 Fotografia de Xavi Padrós

Habitació doble

Als dormitoris, tant el doble com l'individual, s'ha optat per situar-hi peces d'època, si han estat localitzades, i d'altres que s'han produït de nou seguint el mobiliari estàndard del GATCPAC publicat a la revista A.C. És el cas de l'armari, de dues portes i amb suficient capacitat per a desar-hi la roba de llit, diversos vestits i peces d'ús personal. Les mides, la forma i els acabats s'han basat en una fotografia i en les indicacions publicades. Per a realitzar-lo també s'han tingut en compte els sistemes constructius de l'època i, per aquest motiu, s'han analitzat diverses peces de la dècada de 1930 i dels mateixos membres del GATCPAC, com ara mobles de Germán Rodríguez Arias.

L'armari té l'estructura dividida en dos compartiments verticals separats per un bastigi central. S'ha construït a la manera dels anys 30, és a dir, amb

Armari de fusta de Guinea envernissada amb dues portes i peus de tub metàl·lic, segons una fotografia publicada a la revista A.C. com a "Mobiliario Standard tipos GATEPAC"
 Centre de Documentació del Museu del Disseny de Barcelona.

un bastigi de pi amb regruix de faig estufat i plafó rexapat de 4 mm de fusta de Guinea. El darrere està encadellat amb travessers. S'han fet servir cargols de cap romà per unir i clavilles de 12 mm per subjectar. Les portes estan construïdes en bastigi amb l'encaix de forquilla, obren directament amb la clau i tenen el pany encastat. Les potes estan fetes en tub de ferro corbat.

L'interior s'ha construït com es veu a la fotografia d'A.C. amb un prestatge i una barra per penjar-hi peces de roba en una meitat; l'altra meitat s'ha deixat buida. Per a la seva construcció s'ha fet servir maquinària de l'època, en concret, serra cinta i la màquina combinada.

Cal assenyalar que en una perspectiva axonomètrica publicada a A.C. apareixien armaris d'igual dimensió per a tots els dormitoris, fossin dobles o individuals.

També s'ha situat un llit fet expressament, amb tub corbat i segons les indicacions A.C., que s'acompanya d'una tauleta de nit, una cadira i les seves respectives catifes de llana teixida a mà. Al punt de llum s'hi ha penjat un llàmpada dels anys 30 amb el globus de vidre, de formes geomètriques simples.

Proposta de mobiliari per a l'habitació doble.

© Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Lourdes Jansana

AUTOR: Equip de Gebrüder Thonet
 MODEL: B 751
 ANY: 1930
 PRODUCCIÓ: Gebrüder Thonet, Àustria
 MIDES: 81 x 46,5 x 48 cm (oberta)
 91 x 46,5 x 4,5 cm (plegada)
 MATERIALS: Fusta i ferro

© Museu del Disseny de Barcelona.
 Fotografia de Raimon Solà

Cadeira plegable

Aquesta cadeira plegable, lleugera i molt funcional, és un moble que els membres del GATCPAC utilitzaren de forma freqüent, tant acompanyant taules de menjador com escriptoris i, fins i tot, en estands i a la mateixa botiga M.I.D.V.A.

El seu disseny és de l'empresa vienesa Gebrüder Thonet, que en feia la distribució arreu del món. En aquesta ocasió, la peça procedeix de la botiga Grifé & Escoda de Barcelona (era l'agència general a Espanya), com consta en una plaqueta situada a la part posterior (indica el carrer Ferran, número 36), i en una segona hi consta "Modelo registrado". Al costat esquerre posterior del seient hi ha el número de sèrie 3641 (cada cadeira tenia el seu).

Cal assenyalar que a les col·leccions del Museu del Disseny de Barcelona es conserva una cadeira plegable (MADB 135.388) del mateix model produïda per Thonet-Mundus de Viena, Àustria.

Aquesta cadeira s'ha convertit en un clàssic contemporani gràcies al disseny, racionalista, net i de gran actualitat, que barreja la practicitat de l'estructura plegable amb un seient ample i confortable. Un èxit que ha fet que Gebrüder Thonet n'hagi comercialitzat reedicions.

Habitació individual

S'hi ha situat un armari d'iguals característiques que en el cas anterior. El llit és un model alemany força corrent en aquella època amb el capçal i el peu fets amb tub d'acer curbat, i s'acompanya d'una tauleta de nit que s'ha fet seguint les informacions publicades a la mateixa revista A.C. Està construïda amb plafó rexapat encadellat a un bastigi de pi, els calaixos tenen el frontis massís de faig i estan units amb cadells, els poms són de llautó niquelat i rodons, i l'acabat exterior és envernissat.

També s'ha penjat un llum de sostre dels anys 30 amb el globus de vidre. S'hi ha situat una cadira Thonet, una catifa de llana natural i teixida a mà, i roba de llit original dels anys 30.

A dalt, dormitori individual compost per un llit metàl·lic Thonet que s'acompanya d'una tauleta de nit, i que es publicà a la revista A.C. com a "Mobiliario Standard tipos GATEPAC". A sota, la proposta de mobiliari.

© Centre de Documentació del Museu del Disseny de Barcelona. Fotografia de Lourdes Jansana

AUTOR: Equip de Thonet-Mundus

MODEL: B 61

ANY: 1930

PRODUCCIÓ: Thonet-Mundus, Àustria

MIDES: 79 x 45 x 55 cm (oberta)

88 x 45 x 5 cm (plegada)

MATERIALS: Fusta i acer

© Museu del Disseny de Barcelona.

Fotografia de Xavi Padrós

Cadira plegable

Els mobles de metall, sobretot de tub, van revolucionar el mobiliari durant els anys 20 i 30, tant pel seu vessant productiu (ràpid i econòmic) com per les seves qualitats i estètica. En poc temps, els mobles de tub es van popularitzar, sobretot a centreeuropa.

Aquesta cadira plegable va ser produïda per la coneguda casa de mobles de tub Thonet, la històrica firma austríaca coneguda mundialment pels seus mobles de fusta corbada. Thonet incorporà el metall als seus productes i tractà els tubs d'acer amb un procés químic especial, alhora que encarregà el disseny dels seus mobles a reconeguts arquitectes (com Marcel Breuer, Le Corbusier o Mies van der Rohe), aconseguint així unes peces de formes funcionals, sòlides i pràctiques.

En el cas d'aquesta cadira, l'acabat lacat esdevé una excel·lent protecció per a l'acer, ja que el fa resistent a cops i ratllades, a més de ser fàcil de netejar. De fàbrica, totes les parts de fusta (com el seient i el respalller) es produïen en color negre (amb un acabat brillant o mat) excepte si se sol·licitava per encàrrec un color diferent.

La cadira Thonet-Mundus, veritable testimoni del mobiliari modern, procedeix de l'habitatge barceloní de Germán Rodríguez Arias (1902-1987), soci fundador del GATCPAC i destacat arquitecte amb significatius edificis racionalistes a la ciutat.

Bibliografia

"Workmen's Flats in Barcelona" a *The Architects' Journal*, Londres, desembre 1933, p. 787-790

A.C. Documentos de Actividad Contemporánea. Núm. 1 al 25. Publicació del GATEPAC, Barcelona, 1931-1937

AC: publicación del GATEPAC. Fundación Caja de Arquitectos. Arquíthemas, 15. Barcelona, 2005

A.C. La revista del G.A.T.E.P.A.C. 1931-1937. Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid, 2008 (catàleg d'exposició)

AADD. "G.A.T.C.P.A.C.". *DC. Revista de crítica arquitectónica*, ETSAB, Barcelona, 2005

ARES ÁLVAREZ, Óscar Miguel. *G.A.T.E.P.A.C.* ETSAV, Valladolid, 2010. 2 vol. (vol. 1: 1928-1933, vol. 2: 1934-1939)

BELVIS MOLL, Carlos. *Estudio de las nuevas exigencias del código técnico sobre un edificio existente: la Casa Bloc*. [CD-ROM]. Tutor: Joan Olona Casas. Escola Politècnica Superior d'Edificació de Barcelona, Barcelona, 2009 (projecte de fi de carrera-UPC)

BOHIGAS, Oriol. "Homenaje al G.A.T.C.P.A.C." a *Cuadernos de Arquitectura*, núm. 40, 1960, p. 43-45

CARRASCAL, Andreu. "Els dissenys de l'arquitecte Llongueras per a la Casa Bloc" a *INDE*, COAC, Barcelona, gener-març 2010, p. 24-25

DOMÈNECH, Gemma; GIL, Rosa Maria. *Un model d'arquitectura al servei d'una idea de país*. Fundació Josep Irla i Duxelm, Girona, 2010

GONZÁLEZ I MORENO-NAVARRO, Antoni. "Casa Bloc". *32 monuments catalans de patrimoni arquitectònic de la Diputació de Barcelona*. Diputació de Barcelona, Barcelona, 1985, p. 288-296

LAHUERTA, Juan José (ed.). *Le Corbusier y España*, CCCB, Barcelona, 1997

MANRIQUE DÍAZ, Emili. *La Casa Bloc*. PFC 1998/56. 2 volums. Tutora: Maribel Rosselló Nicolau [Dept. Composició Arquitectònica. Secció Història de la Construcció]. Escola Universitària Politècnica de Barcelona, Barcelona, 1998

MARTÍ, Carlos (ed.). *Las formas de la residencia en la ciudad moderna: vivienda y ciudad en la Europa de entreguerras*. Edicions UPC, Barcelona, 2000, p. 178-185

MEHLAU-WIEBKING, Friederike; RÜEGG, Arthur; TOPEANO, Ruggero. *Schweizer Typenmöbel 1925-1935. Sigfried Giedion und die Wohnbedarf AG, GTA, Zurich*, 1989

POSTICO I SOLER, Núria. "Una Nova tipologia d'habitatge: la Casa Bloc". *Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona, 1985*. Institut Municipal d'Història, Barcelona, 1990. Vol. 2, p. 351-361

ROCA, Francesc. "El GATCPAC y la crisis urbana de los años 30". *Cuadernos de arquitectura y urbanismo: COACB*, Barcelona, 1972. Núm. 90, p. 18-23

ROVIRA, Josep Maria (ed.). *Josep Lluís Sert, mig segle d'arquitectura, 1928-1979*, Fundació Joan Miró, Barcelona, 2005

ROVIRA, Josep Maria; GARCÍA, Carolina B. *Casa Bloc: Barcelona, 1932-1939-2009*. Mudito & Co., Barcelona, 2011

ROVIRA, Josep Maria; PIZZA, Antonio (ed.). *G.A.T.C.P.A.C. Una nova arquitectura per a una nova ciutat*. COAC - MHC B, Barcelona, 2006

SANMARTI VERDAGUER, Jaume. "La Restauración de la Casa Bloc. GATCPAC 1932-36". *Congreso Internacional sobre Restauración de la Arquitectura Moderna: Actas*. Diputación de Valladolid - Instituto de Arquitectura - Universidad de Valladolid, Valladolid, 2001. p. 97-11

SERT, Josep Lluís. *Poden sobreviure les nostres ciutats?: un abc dels problemes urbans. Anàlisi i solucions. Treball basat en les propostes formulades pel CIAM (Congressos Internacionals d'Arquitectura Moderna)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1983. Traducció de l'obra original: Josep Lluís Sert. *Can our cities survive?* 1a ed. EUA: Harvard University Press, 1942

Thonet Stahlrohr-Möbel. Vitra Design Museum Publications, Weil am Rhein, 1989 (edició facsimil)

VILÀ I TORNOS, Frederic. *Aportaciones de los arquitectos catalanes ocupados en la historia o teoría del arte y de la arquitectura, de "Llotja" al GATCPAC*. Edicions de la Universitat de Lleida, Lleida, 2006. Espai/Temps, 50

Arxius i fons consultats

Agència de l'Habitatge de Catalunya - ADIGSA • Arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Barcelona • Arxiu Fotogràfic de Barcelona • Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya • Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya • Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona • Arxiu Històric Municipal del Districte de Sant Andreu • Arxiu La Vanguardia • Arxiu Nacional de Catalunya • Arxiu Sert - Francesc Loeb Library - Harvard Design School, EUA • Arxiu Sert - Fundació Joan Miró • Arxiu Servei de Patrimoni Arquitectònic Local. Diputació de Barcelona • Barcelona Televisió - BTV • Biblioteca de l'Escola d'Enginyers Tècnics Superiors de Barcelona (ETSEB - UPC) • Centre d'Estudis Ignasi Iglésias • Centre de Documentació del Museu del Disseny de Barcelona • Filmoteca de Catalunya • Foment de les Arts i del Disseny - FAD • Fondation Le Corbusier, París • INCASÒL • Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya • Museo d'Arte Moderna e Contemporanea di Trento e Rovereto, Itàlia • Patronat Municipal de l'Habitatge. Ajuntament de Barcelona • Pavelló de la República - Centre d'Estudis Històrics Internacionals. UB • Secció de Gestió Immobiliària Patrimonial de la Diputació de Barcelona • Televisió de Catalunya

El Museu del Disseny de Barcelona agraeix la col·laboració de

Adela Alonso, Paquita Cervera, Montserrat Carrasco i Josep Lluís Pichot - Lluís Pérez - Carmen Ramírez (Casa Bloc) • Asunción Casalod, Mercedes Rodríguez, Asunción Rodríguez i Ivo Bargalló • Albert Bastardes, Oriol Bohigas i Josep Maria Montaner • Anna Coris • Associació Vidues i Orfes Exèrcits IV Regió - Residència Geriàtrica • Districte de Sant Andreu • Joan Batlle (Unitat operativa d'Habitatge Social d'ADIGSA) • Jordi Marsal (Associació per a l'Estudi del Moble) • Maria de Barnola • Museu d'Història de Catalunya • Estudio Restauración • Patrici Hernández (Departament d'Atenció a persones vulnerables de l'Ajuntament de Barcelona) • Las Pepitas • Salvador Mas de Xaxàs i Rovellat • Sergi Clavell

Membre d'Iconic Houses

Amb l'assessorament de

El gener de 1992, la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya va catalogar la Casa Bloc com a Bé d'Interès Cultural en la Categoria de Monument. La rehabilitació efectuada a partir de 1997 va rebre la Menció especial dels Premis Ciutat de Barcelona 2008 en la categoria d'Arquitectura i Urbanisme.

Institut de Cultura de Barcelona

Cinquè Tinent d'Alcalde de Cultura, Coneixement, Creativitat i Innovació

Jaume Ciurana

Director de Patrimoni, Museus i Arxius

Josep Lluís Alay

Directora del Museu del Disseny de Barcelona

Pilar Vélez

Cap de Col·leccions del Museu del Disseny de Barcelona

Teresa Bastardes

Institut Català del Sòl

Director

Damià Calvet

Subdirectora de Sòl i Habitatge

Elisabet Cirici

Cap del departament d'Habitatge

Gonçal Marqués

Coordinació tècnica del departament d'Habitatge

Juan Carlos Melero

Maria del Mar Mota

Pis-museu de la Casa Bloc

Projecte de restauració

Marta Montmany · Rossend Casanova · Víctor i Marc Seguí

SEGUIARQUITECTURA SLP

Projecte conceptual i museogràfic

Marta Montmany · Rossend Casanova

Comissari

Rossend Casanova

Assessorament històric

Juan José Lahuerta, Antonio Pizza i Josep Maria Rovira

Assessorament i cerca de mobles i equipament

ASSOCIACIÓ PER A L'ESTUDI DEL MOBLE

Mónica Piera

Informe documental del patrimoni arquitectònic

VECLUS S.L.

Francesc Caballé i Reinald González

Anàlisi cromàtica i de materials

PATRIMONI 2.0 CONSULTORS

Pilar Giráldez i Sarah Boularand

DEPARTAMENT DE CRISTAL·LOGRAFIA I MINERALOGIA (UB)

Màrius Vendrell

Documentalistes

Marta Torras

COMPARTIA

Laia Lechuga, Jordina Sabaté
i Mercè Andreu

Obres

VÀLLVIA. PROJECTES I OBRES S.L.

Lluís Beteta, Juan Manuel Fernández,
Xavier Tomàs i José Luis Sánchez

Electricitat

ELM

Carles Margets

Pintura

PINTURAS ANTONIO ROJAS

Antonio Rojas i Pere Pozo

Conservació preventiva

Silvia Armentia

Restauració fusteria

Joan Güell i David Miret

Restauració mobles

Silvia Armentia i Natàlia Guillamet

Restauració metalls

Alejandra Balboa

Fusters mobles

David Miret i Josep Ollé

Pintura bufet

Vicenta Obon

Serrer

Pisopi ferreria

Elements d'instal·lacions

Otranto

Persianes

Persianes Rull

Roba de llit

Antigüedades Pilar

Catifes i estores

Comercial Lledó Mas

Textos

Rosend Casanova i Mandri

Correccions i traduccions

Mariam Chaïb

Fotografies

- Arxiu del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local. Diputació de Barcelona
- Arxiu Fotogràfic de Barcelona
- Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
- Arxiu Municipal del Districte de Sant Andreu
- Diputació de Barcelona. Arxiu Històric
- Centre de Documentació del Museu del Disseny de Barcelona.
- Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic. Arxiu Mas
- Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya. Arxiu Històric Fotogràfic
- Lourdes Jansana
- Rosend Casanova
- Xavi Padrós
- Josep Lluís Pichot
- SEGUIARQUITECTURA SLP
- Raimon Solà
- Rafael Vargas

CasaBloc

Pis-museu

La visita és guiada i cal reserva prèvia.
Grups no superiors a 15 persones.

T. + 34 93 256 68 01
museudeldisseny@bcn.cat
www.museudeldisseny.cat

 Només és accessible la planta baixa del dúplex

facebook.com/museudeldisseny
twitter.com/museudeldisseny